INDEX

DAILY CURRENT AFFAIRS NOTES

4th August 2022

1. - डेटा संरक्षण विधेयकाबद्दल: 3
   (i) महत्त्वाच्या शिफारसी:........ 3
   (ii) या सूचनांची EU कायद्याशी तुलना कशी होते?........ 3
   (iii) समानता: 3
   (iv) समितीने डेटा संरक्षण प्राधिकरण (DPA) तयार करण्याची शिफारस केली आहे: 4
   (v) अतिरिक्त उल्लेखनीय बाबींमध्ये हे समाविष्ट आहे: 4

2. - ssAnti डोपिंग विधेयकाचा तपशील: 5
   (i) विधेयकाचे मुख्य घटक कोणते आहेत? 5
   (ii) उल्लंघनाचे परिणाम:........ 5
   (iii) विधेयकाचे महत्त्व काय? 5
   (iv) तुम्हाला विधेयकात काय समस्या आहेत?........ 5
   (v) नाडा: 6
   (vi) वाडा: 6

3. - वाजवी आणि फायदेशीर किंमतीबद्दल: 7
   (i) एफआरपीचा तपशील: 7
   (ii) एफआरपी जाहीर करताना कोणते घटक विचारात घेतले जातात?........ 7

4. - केंद्रीय दक्षता आयुक्तांचे तपशील:........ 9
   (i) CVC चा इतिहास: 9
   (ii) CVC चे उद्दिष्टे आहेत:........ 9
   (iii) CVC ची प्रभावीता: 9
   (iv) CVC ला अनेक समस्या भेडसावत आहेत: 9

संपादकीय विश्लेषण 11

1. भारतीय डायस्पोरा: 11
   - (i) परिचय: 11
   - (ii) भारतीय डायस्पोरा: 11
   - (iii) भारतीय डायस्पोरा भारताला खालील संधी प्रदान करतो: 11
   - (iv) कसे सुरू ठेवावे: 12
   - (v) मुत्सद्देगिरीचा समावेश आहे: 12
   - (vi) आर्थिक वाढ: 12
   - (vii) निष्कर्ष: 12

2. भारतातील सेवा क्षेत्र: 13
   - (i) तपशील: 13
   - (ii) भारतातील सेवा क्षेत्र: 13
   - (iii) क्षेत्राचा आकार: 13
   - (iv) भारतीय सेवा उद्योगाने ज्या समस्यांचे निराकरण केले पाहिजे त्यामध्ये हे समाविष्ट आहे: 14
   - (v) सेवा उद्योगाच्या प्रगतीसाठी सरकारी प्रयत्न: 15
   - (vi) 2021-2022 च्या सेवा क्षेत्राच्या कामगिरीसाठी आर्थिक सर्वेक्षणाच्या ठळक वैशिष्ट्यांमध्ये हे समाविष्ट आहे: ... 16

1. - डेटा संरक्षण विधेयकाबद्दल:

GS II

विषय→सरकारी धोरणे आणि हस्तक्षेप

➢ **संदर्भ:**

- ऑनलाइन जगावर नियंत्रण ठेवण्यासाठी "संपूर्ण विधान फ्रेमवर्क" प्रदान करण्यासाठी सरकारने संसदेतून वैयक्तिक डेटा संरक्षण विधेयक मागे घेतले. डेटा गोपनीयता, संपूर्ण इंटरनेट इकोसिस्टम, सायबर सुरक्षा, दूरसंचार नियम आणि देशातील नाविन्यपूर्णतेला प्रोत्साहन देण्यासाठी वैयक्तिक नसलेल्या डेटाचा वापर या सर्व गोष्टी या फ्रेमवर्कमध्ये समाविष्ट आहेत.

महत्त्वाच्या शिफारसी:

- हा बदल प्रतिबिंबित करण्यासाठी, "वैयक्तिक डेटा संरक्षण बिलप्रेझेंट" चे शीर्षक अद्यतनित करणे आवश्यक आहे. हे सूचित करण्यासाठी डिझाइन केले आहे की गोपनीयतेचे अधिक चांगले संरक्षण करण्यासाठी, बिल गैर-वैयक्तिक डेटा देखील संबोधित करेल, जसे की अनामित केलेला वैयक्तिक डेटा.
- "संवेदनशील वैयक्तिक माहिती कोणत्याही परदेशी सरकार किंवा एजन्सीसोबत सामायिक केली जाणार नाही जोपर्यंत अशा शेअरिंगला फेडरल सरकारने परवानगी दिली नाही," हे कलम भारताबाहेर वैयक्तिक माहिती प्रसारित करण्यास मनाई करणारे नवीन शब्द असावे.
- प्लॅटफॉर्मच्या सेवांना सामर्थ्य देणाऱ्या तंत्रज्ञानाची मालकी असलेली मूळ कंपनी भारतात अस्तित्वात नाही तोपर्यंत कोणत्याही सोशल मीडिया प्लॅटफॉर्मला तेथे ऑपरेट करण्याची परवानगी दिली जाऊ नये.
- हे माध्यमांचे नियमन करण्याच्या अनन्य उद्देशाने एक वेगळी नियामक संस्था स्थापन करण्याचे समर्थन करते.
- डी-ओडेंटिफाइड डेटा पुन्हा ओळखणारी कोणतीही व्यक्ती 3 वर्षांच्या तुरुंगवासाची शिक्षा, रु. 2 लाख दंड किंवा दोन्ही.
- विधेयकाचे नाव "वैयक्तिकरण" असे बदलले पाहिजे.
- केंद्र सरकार केवळ असामान्य परिस्थितीत कोणत्याही सरकारी संस्थेला कायद्यातून सूट देऊ शकते.

या सूचनांची EU कायद्याशी तुलना कशी होते?

- वैयक्तिक डेटा संरक्षण विधेयकासाठी JCP च्या शिफारशी अनेक पैलूंमध्ये युरोपियन युनियनच्या जनरल डेटा प्रोटेक्शन रेग्युलेशनसारख्या आंतरराष्ट्रीय मानकांसारख्या आहेत.

समानता:

- वापरकर्त्यांनी त्यांच्या डेटावर प्रक्रिया कशी केली जाते ते निवडण्यासाठी किंवा बाहेर पडण्यासाठी त्यांची माहितीपूर्ण संमती प्रदान करणे आवश्यक आहे.
- उल्लंघन: अधिकाऱ्यांना प्रकटीकरणानंतर 72 तासांच्या आत उल्लंघनाबद्दल सूचित केले जाणे आवश्यक आहे.
- GDPR ची बंधने अंमलात येण्यापूर्वी, दोन वर्षांचा संक्रमण कालावधी असतो.
- EU कायद्यानुसार, "डेटा फिड्युशियरी" म्हणजे कोणतीही व्यक्ती, मग ती मानवी किंवा कायदेशीर असो, तसेच वैयक्तिक डेटावर प्रक्रिया करण्यासाठी उद्दिष्टे आणि तंत्रे ठरवणारी कोणतीही सरकारी संस्था, संस्था किंवा संस्था. भारतातील स्वयंसेवी संस्थांचाही यात समावेश आहे.

समितीने डेटा संरक्षण प्राधिकरण (DPA) तयार करण्याची शिफारस केली आहे:

- डेटा संरक्षण प्राधिकरण वैयक्तिक आणि गैर-वैयक्तिक डेटा (DPA) दोन्ही हाताळेल.
- **DPA सदस्यत्व:**कॅबिनेट सचिवांच्या अध्यक्षतेखालील निवड समितीने केलेल्या शिफारशींच्या आधारे केंद्र सरकार DPA चे अध्यक्ष आणि इतर सदस्यांची निवड करेल.
- या गटात कायदा आणि आयटी विभागाचे सचिव तसेच भारतीय महाधिवक्ता यांचाही समावेश असेल.
- केंद्राने सुचविलेल्या सदस्यांपैकी एक स्वतंत्र तज्ञ आणि प्रत्येक IIT आणि IIM चे एक संचालक आहेत.

अतिरिक्त उल्लेखनीय बाबींमध्ये हे समाविष्ट आहे:

- वैयक्तिक डेटाचा प्रवाह आणि वापर परिभाषित करणे, ज्यांच्या माहितीवर प्रक्रिया केली जाते अशा व्यक्तींच्या गोपनीयतेचे रक्षण करणे, आंतरराष्ट्रीय हस्तांतरणासाठी फ्रेमवर्क तयार करणे, डेटा प्रोसेसरला जबाबदार धरणे आणि अयोग्य आणि हानिकारक प्रक्रियेसाठी उपाय सुचवणे हे कायद्याचे उद्दिष्ट आहे.
- त्यांच्या असहमत नोट्स सादर करणाऱ्या विरोधी खासदारांनी सरकारला त्यांच्या तपास यंत्रणांना कायद्याच्या निर्बंधांपासून मुक्त करण्याचा अधिकार प्रदान करण्याच्या विधेयकाच्या हेतूवर उत्कट टीका केली आहे.
- ***स्त्रोत-> इंडियन एक्सप्रेस***

2. - ssAnti डोपिंग विधेयकाचा तपशील:

GS II

विषय→सरकारी धोरणे आणि हस्तक्षेप

➢ **संदर्भ:**

- भारतीय संसदेने काल नॅशनल अँटी-डोपिंग एजन्सी (NADA) आणि नॅशनल डोप टेस्टिंग लॅबोरेटरीसाठी एक विधायी फ्रेमवर्क प्रदान करण्यासाठी एक विधेयक मंजूर केले.

विधेयकाचे मुख्य घटक कोणते आहेत?

- हे विधेयक क्रीडापटू, क्रीडापटू समर्थन कर्मचारी आणि इतर व्यक्तींद्वारे स्पर्धात्मक खेळांमध्ये डोपिंगचा वापर करण्यास मनाई करते.

उल्लंघनाचे परिणाम:

- डोपिंगविरोधी नियमांचे उल्लंघन केल्यामुळे निकाल बाहेर फेकले जाणे, पदके, गुण आणि बक्षिसे जप्त करणे, एखाद्या कार्यक्रमात पूर्वनिश्चित कालावधीसाठी स्पर्धा करण्यास अपात्रता, आर्थिक दंड इ.
- राष्ट्रीय उत्तेजक द्रव्यविरोधी एजन्सी वैधानिक प्राधिकरण म्हणून कशी स्थापित करावी याचे हे विधेयक वर्णन करते आणि संस्थेला कायदेशीर पाया प्रदान करते.
- त्याचे नेतृत्व फेडरल सरकारने निवडलेल्या महासंचालकाकडे असेल. एजन्सीच्या जबाबदाऱ्यांमध्ये डोपिंगविरोधी संशोधनाला प्रोत्साहन देणे आणि डोपिंगविरोधी कार्यक्रम आयोजित करणे, पार पाडणे आणि व्यवस्थापित करणे समाविष्ट आहे. याव्यतिरिक्त, ते डोपिंग विरोधी नियमांचे उल्लंघन पाहते.
- नॅशनल बोर्ड फॉर अँटी-डोपिंग इन स्पोर्ट्स: कायदे नॅशनल बोर्ड फॉर अँटी-डोपिंग इन स्पोर्ट्सची स्थापना करते, जे सरकारला डोपिंगविरोधी नियम आणि आंतरराष्ट्रीय डोपिंग विरोधी करारांचे पालन करण्याबद्दल सल्ला देईल.
- मंडळ देखरेख करेल आणि एजन्सीच्या कार्यांना दिशा देईल.
- डोप चाचणी प्रयोगशाळा: असे गृहीत धरले जाते की मुख्य डोप चाचणी प्रयोगशाळा ही सध्याची राष्ट्रीय डोप चाचणी सुविधा आहे.
- फेडरल सरकार आणखी राष्ट्रीय डोप चाचणी प्रयोगशाळा तयार करू शकते.

विधेयकाचे महत्त्व काय?

- डोपिंग विरुद्धच्या युद्धात एजन्सी समन्वय वाढवण्याबरोबरच खेळाडूंना कालबद्ध न्याय देणे हे या कायद्याचे उद्दिष्ट आहे.
- याव्यतिरिक्त, निरोगी स्पर्धेला प्रोत्साहन देण्यासाठी आंतरराष्ट्रीय आश्वासने कायम ठेवण्याचा भारताचा संकल्प वाढवण्याचा प्रयत्न करतो.
- डोपिंगविरोधी निर्णयासाठी विश्वासार्ह, निःपक्षपाती यंत्रणा निर्माण करण्यात या कायद्यामुळे मदत होईल.

तुम्हाला विधेयकात काय समस्या आहेत?

- याव्यतिरिक्त, राष्ट्रीय डोप चाचणी प्रयोगशाळा (NDTL) आणि NADA यांना या विधेयकांतर्गत कायदेशीर मान्यता मिळेल.

- महासंचालकांची पात्रता नियमांद्वारे उघड करणे आवश्यक आहे कारण ते विधेयकात नमूद केलेले नाहीत.
- फेडरल सरकारला चुकीचे काम, अक्षमता किंवा "इतर कोणत्याही कारणासाठी" महासंचालकांना काढून टाकण्याचा अधिकार आहे.
- या विभागांवर केंद्र सरकारचे नियंत्रण देऊन महासंचालकांचे स्वातंत्र्य धोक्यात येईल.
- याव्यतिरिक्त, हे जागतिक उत्तेजक द्रव्य विरोधी संस्थेच्या नियमाच्या विरुद्ध आहे ज्यामध्ये या संस्थांसाठी ऑपरेशनल स्वातंत्र्य आवश्यक आहे.
- शिस्तपालन पॅनेल आणि अपील पॅनेल सदस्यांना विधेयकाच्या अंतर्गत मंडळाद्वारे संपुष्टात आणले जाऊ शकते कारण विधेयकाऐवजी नियमांमध्ये निर्दिष्ट केले जाईल.
- त्यांना ऐकण्याची संधी देण्याचीही गरज नाही. यामुळे या पॅनेलला स्वतंत्रपणे कार्य करणे कठीण होऊ शकते.

नाडा:

- भारतात अंमली पदार्थ-मुक्त क्रीडा प्रस्थापित करण्यासाठी, 1860 च्या सोसायटी नोंदणी कायद्यानुसार, 24 नोव्हेंबर 2005 रोजी राष्ट्रीय उत्तेजक विरोधी एजन्सी (NADA) एक सोसायटी म्हणून समाविष्ट करण्यात आली.
- डोप नियंत्रण कार्यक्रम नियंत्रित करणे, WADA (वर्ल्ड अँटी-डोपिंग एजन्सी) कोडचे पालन करून डोपिंग विरोधी कायदे लागू करणे, शिक्षण आणि संशोधनास समर्थन देणे आणि डोपिंग आणि त्याचे दुष्परिणाम याबद्दल जनजागृती वाढवणे ही प्रमुख उद्दिष्टे आहेत.
- डोपिंग नियंत्रणासाठी NADA संघटित करणे, संघटित करणे, अंमलबजावणी करणे, देखरेख करणे आणि सुधारणा करणे यासाठी जबाबदार आहे. इतर संबंधित राष्ट्रीय संघटना, एजन्सी आणि डोपिंग विरोधी संघटनांना सहकार्य करणे ही अतिरिक्त भूमिका आहे.

वाडा:

- आंतरराष्ट्रीय ऑलिम्पिक समितीने (IOC) नोव्हेंबर 1999 मध्ये जागतिक उत्तेजक द्रव्यविरोधी एजन्सी (WADA) ची स्थापना केली.
- WADA ला युनेस्को इंटरनॅशनल कन्व्हेन्शन अगेन्स्ट डोपिंग इन स्पोर्ट्स (2005) द्वारे मान्यता मिळाली आहे.
- WADA चे प्राथमिक कर्तव्य सर्व राष्ट्रे आणि खेळांसाठी डोपिंग विरोधी नियम स्थापित करणे, सामंजस्य करणे आणि समन्वय साधणे हे आहे.
- डोपिंगच्या घटनांची तपासणी, डोपिंग संशोधन आणि अँथलीट्स आणि इतर आवश्यक कर्मचाऱ्यांना डोपिंगविरोधी नियमांचे पुरेसे संप्रेषण हे सर्व जागतिक उत्तेजक विरोधी संहिता (WADA कोड) आणि त्याच्या मानकांनुसार केले जाते.

- ***स्रोत-> हिंदू***

3. - वाजवी आणि फायदेशीर किंमतीबद्दल:

GS III

विषय→भारतीय शेती

➢ **संदर्भ:**

- पंतप्रधान नरेंद्र मोदी यांच्या अध्यक्षतेखाली बुधवारी येथे झालेल्या बैठकीत आर्थिक घडामोडींच्या मंत्रिमंडळ समितीने साखर हंगाम 2022-23 (ऑक्टोबर-सप्टेंबर) साठी उसाच्या रास्त आणि किफायतशीर किमतीला (FRP) मंजुरी दिली. 305 प्रति क्विंटल एफआरपी आहे. 10.25 टक्के मूळ साखर रिकव्हरी दर असलेल्या उसाला पैसे कुठून मिळतात. केंद्राने 10.25 टक्क्यांपेक्षा जास्त आणि 10.25 टक्क्यांपेक्षा जास्त साखर वसुलीसाठी 3.05 प्रति क्विंटलचा प्रीमियम तसेच एफआरपीमधील 3.05 प्रति क्विंटल घट वसुलीतील 0.1 टक्क्यांपेक्षा कमी होण्यासाठी 3.05 प्रति क्विंटल प्रिमियम देखील स्थापित केला आहे.

एफआरपीचा तपशील:

- एफआरपी ही नियंत्रित किंमत आहे जी सरकारच्या आदेशानुसार गिरण्या शेतकऱ्यांना त्यांच्याकडून खरेदी केलेल्या उसासाठी देतात.
- गिरण्यांसोबतच्या कराराद्वारे शेतकऱ्यांना एफआरपी हप्त्याने देण्याचा पर्याय आहे.
- जेव्हा पेमेंट उशीरा होते, तेव्हा प्रति वर्ष 15% पर्यंत व्याज शुल्क लागू होऊ शकते. याव्यतिरिक्त, महसूल वसुली थकबाकी म्हणून न भरलेली एफआरपी वसूल करण्यासाठी साखर आयुक्त मिलची मालमत्ता जप्त करू शकतात.
- अत्यावश्यक वस्तू कायदा (ECA), 1955 अंतर्गत जारी करण्यात आलेल्या शुगरकेन कंट्रोल ऑर्डर, 1966 नुसार, ऊस वितरणाच्या तारखेपासून 14 दिवसांच्या आत देशभरात FRP अदा करणे आवश्यक आहे.
- कृषी खर्च आणि किंमती आयोगाच्या (CACP) प्रस्तावानंतर, आर्थिक घडामोडींच्या मंत्रिमंडळ समितीने (CCEA) ही घोषणा केली.
- CACP हे कृषी आणि शेतकरी कल्याण मंत्रालयातील एका विभागाचे नाव आहे. सल्लागार संस्था म्हणून सरकारला त्यांच्या शिफारशी विचारात घेण्याची सक्ती नाही.
- या संस्थेचे अध्यक्ष भारताचे पंतप्रधान आहेत.
- रंगराजन समितीने केलेल्या ऊस उद्योग पुनर्रचनेच्या अभ्यासाच्या निष्कर्षांवर एफआरपी तयार करण्यात आली आहे.

एफआरपी जाहीर करताना कोणते घटक विचारात घेतले जातात?

ऊस उत्पादन खर्च:

- कृषी मालाच्या किंमती आणि पर्यायी पीक उत्पादकांच्या प्रवृत्तीकडे परत येताना, ग्राहकांना रास्त भावात साखर दिली जाते.
- साखर उत्पादक त्यांची साखर ज्या किमतीला उसापासून बनवतात.

- मोलॅसेस, बॅगासे आणि प्रेस मड ही उप-उत्पादनांची उदाहरणे आहेत ज्यांना नफा मिळू शकतो किंवा त्यांचे मूल्य त्यांना दिले जाऊ शकते.
- ऊस उत्पादकांना उत्पन्न आणि जोखीम कव्हर करण्यासाठी पुरेसे मार्जिन असावे.

FRP साठी पेमेंट पर्याय:

- एफआरपी उसाच्या साखर-वसुली क्षमतेवर आधारित आहे.
- 2021-2022 च्या साखर हंगामासाठी 10% च्या बेस रिकव्हरीवर FRP प्रति टन 2,900 रुपये निर्धारित करण्यात आली आहे.
- साखर रिकव्हरी म्हणजे उसाचे गाळप केलेल्या साखरेचे प्रमाण जे टक्केवारी म्हणून व्यक्त केले जाते.
- जास्त एफआरपी आणि साखर उत्पादन हे उच्च वसुलीचे परिणाम आहेत.

ऊस पिकाचा तपशील:

- 21 ते 27 अंश सेल्सिअस, दमट आणि चिकट.
- 75 ते 100 सेमी पाऊस पडतो.
- खोल, समृद्ध चिकणमाती माती बनवते.
- उत्तर प्रदेश, महाराष्ट्र, कर्नाटक, तामिळनाडू आणि बिहार या राज्यांमध्ये सर्वाधिक उसाचे उत्पादन होते.
- ब्राझीलनंतर भारत हा दुसरा सर्वात मोठा ऊस उत्पादक देश आहे.
- जोपर्यंत जमिनीत पुरेसा निचरा आहे तोपर्यंत ते चिकणमाती चिकणमातीपासून वालुकामय चिकणमातीपर्यंत कोणत्याही प्रकारच्या मातीवर उगवता येते.
- लागवडीपासून कापणीपर्यंत अंगमेहनतीची गरज आहे.
- हे साखर, मोलॅसिस, खांडसरी आणि गुळ (गुळ) चे मुख्य उत्पादक आहे.
- जैवइंधनावरील राष्ट्रीय धोरण आणि साखर उपक्रमांना आर्थिक सहाय्य वाढवण्याची योजना (SEFASU) हे उसाच्या लागवडीला आणि साखर क्षेत्राला पाठिंबा देणारे दोन सरकारी उपक्रम आहेत.

- ***स्रोत-> इंडियन एक्सप्रेस***

4. - केंद्रीय दक्षता आयुक्तांचे तपशील:

GS II

विषय→घटनात्मक संस्था

➢ **संदर्भ:**

- बुधवारी सुरेश एन. पटेल यांची केंद्रीय दक्षता आयुक्त (CVC) म्हणून नियुक्ती करण्यात आली, त्यांनी वर्षभरापासून रिक्त असलेली नोकरी भरली.

CVC चा इतिहास:

- संथानम समितीच्या शिफारशींच्या परिणामी केंद्रीय दक्षता आयोगाची स्थापना करण्यात आली आणि 2003 च्या CVC कायद्याने त्याला कायदेशीर दर्जा दिला. सरकारी भ्रष्टाचार नष्ट करणे आणि सार्वजनिक सेवकांना त्यांच्या अप्रामाणिक कृत्यांसाठी जबाबदार धरणे हे त्याचे ध्येय होते.

CVC चे उद्दिष्टे आहेत:

- अखिल भारतीय सेवा, केंद्रीय सेवा, PSUs आणि इतर विभागांमधील भ्रष्टाचाराशी लढा देण्यासाठी प्रयत्नांची समन्वय संस्था मानली जाते.
- भ्रष्टाचाराच्या प्रकरणांमध्ये दिल्ली विशेष पोलिसांची जबाबदारी असते.
- हे सरकारद्वारे जारी केलेल्या अभियोजन वॉरंटकडे पाहते.
- वरिष्ठ गट अ, गट ब, अखिल भारतीय सेवा इत्यादी कर्मचाऱ्यांवर शिस्त लावण्याची सूचना केली आहे.
- हे राष्ट्रीय स्तरावर भ्रष्टाचाराविरुद्धच्या लढ्याचे मुख्य केंद्र म्हणून काम करते.

CVC ची प्रभावीता:

- CVC ने आपल्या उद्दिष्टानुसार भ्रष्टाचार रोखण्यात यश मिळवले आहे. हे सिद्ध करण्यासाठी भूतकाळात खालील गोष्टी केल्या आहेत.
- त्याचा परिणाम म्हणून महत्त्वाच्या अधिकाऱ्यांची यापूर्वी विविध पदांवर नियुक्ती करण्यात आली होती.
- याआधी उच्च कर्मचारी, कायदेतज्ज्ञ आणि उच्चपदस्थ अधिकारी यांच्याविरुद्ध प्रभावी कारवाई केली आहे.
- भ्रष्टाचाराशी संबंधित जोखमींबद्दल जागरूकता पसरवण्यासाठी दरवर्षी दक्षता सप्ताहाचे आयोजन केले जाते.
- ते "Suo Moto" कार्यान्वित करू शकते आणि दिवाणी विवादांसाठी न्यायालय म्हणून कार्य करते.
- CVC चे स्वातंत्र्य राखले जाते कारण ते पंतप्रधान, गृहमंत्री, विरोधी पक्षनेते इत्यादींनी बनलेल्या निष्पक्ष समितीद्वारे निवडले जाते.

CVC ला अनेक समस्या भेडसावत आहेत:

- CVC ही एक संस्था असेल जी देशातील भ्रष्टाचाराशी लढण्यासाठी "वन स्टॉप सोल्युशन" म्हणून काम करू शकेल, ही अपेक्षा मात्र खालील अकार्यक्षमतेमुळे खोटी ठरली आहे.

- CVC च्या निर्णयांचे पालन करण्याची मंत्रालये आणि संस्थांना सक्ती नाही.
- अत्यंत कमी दोषसिद्धी दराने CVC चा प्रभाव आणि परिणामकारकता कमी केली आहे.
- CVC द्वारे हाताळल्या जाणाऱ्या प्रकरणांच्या प्रदीर्घ स्वरूपामुळे, ते प्रतिबंधक म्हणून अप्रभावी आहे.
- CVC ला सामान्यतः एक निराशाजनक एजन्सी म्हणून पाहिले जाते कारण ती फक्त एक सल्लागार संस्था म्हणून ओळखली जाते आणि CBI ला संयुक्त सचिव किंवा उच्च पदावरील कोणत्याही व्यक्तीची चौकशी सुरू करण्याचे निर्देश देण्याची शक्ती नाही.
- "काहीसे स्वायत्त" पद्धतीने कार्य करत असूनही, CVC कडे भ्रष्टाचाराच्या आरोपांचा पाठपुरावा करण्यासाठी आवश्यक निधी आणि शक्तीची कमतरता आहे.
- बहुतेक वेळा, संस्थांचे डोमेन आणि अधिकार क्षेत्रे निश्चित करणे कठीण असते.
- कामाच्या ठिकाणी विविधतेमुळे कार्य डुप्लिकेशन होते आणि कामगिरी कमी होते.
- केंद्रीय दक्षता आयुक्त हे पद बऱ्याच दिवसांपासून भरलेले नाही.
- CVC आणि इतर विद्यमान संस्था यापुढे भ्रष्टाचाराच्या मुद्द्यावर प्रभावीपणे मुकाबला करू शकत नाहीत, त्यामुळे लोकपालसारख्या नवीन संस्थांची निर्मिती आवश्यक आहे. आदेश, आर्थिक स्वातंत्र्य आणि सामान्यतः प्रतिबंधित सल्लागार भूमिकेच्या विस्ताराच्या संबंधात CVC च्या सामर्थ्यावर प्रश्नचिन्ह उपस्थित करणे आवश्यक आहे.

- ***स्रोत→ हिंदू***

संपादकीय विश्लेषण

1. भारतीय डायस्पोरा:

परिचय:

- देशाचे डायस्पोरा जगभरातील राजदूत म्हणून काम करतात आणि ते त्याच्या अभिमानाचे प्रतीक असतात. त्यांच्या प्रेरणादायी यशोगाथा सामायिक करून, ते जागतिक स्तरावर राष्ट्राचे मूल्य वाढविण्यात योगदान देतात. डायस्पोरा भारताच्या राष्ट्रीय हितसंबंधांना चालना देऊ शकतो, आपली सॉफ्ट पॉवर वाढवू शकतो आणि आपली अर्थव्यवस्था मजबूत करू शकतो, हे आता सर्वत्र मान्य झाले आहे. रेमिटन्स हे भारतीय डायस्पोराच्या सर्वात महत्त्वपूर्ण आर्थिक योगदानांपैकी एक आहे. 2021 मध्ये 87 अब्ज डॉलर्सहून अधिक पैसे भारतात पाठवले गेले, यापैकी 20% पेक्षा जास्त पैसा युनायटेड स्टेट्समधून आला, असे जागतिक बँकेच्या अभ्यासानुसार. आंतरराष्ट्रीय भारतीय समुदायाने भारताच्या विकासात दिलेल्या योगदानाची दखल घेणे. प्रवासी भारतीय दिवस परंपरेने 9 जानेवारी रोजी साजरा केला जातो.

भारतीय डायस्पोरा:

- सध्या 17 दशलक्ष पीआयओ आणि 13 दशलक्ष अनिवासी भारतीयांसह 146 वेगवेगळ्या देशांमध्ये 31.2 दशलक्ष भारतीय परदेशात राहतात.
- परदेशात किमान दहा लाख भारतीय राहतात, बहुतेक युनायटेड स्टेट्स, सौदी अरेबिया, संयुक्त अरब अमिराती, मलेशिया, म्यानमार, युनायटेड किंगडम, श्रीलंका, दक्षिण आफ्रिका आणि कॅनडा येथे.
- ग्लोबल मायग्रेशन रिपोर्ट 2020 नुसार, जगभरातील 17.5 दशलक्ष लोकांच्या डायस्पोरासह भारत हा आंतरराष्ट्रीय स्थलांतरितांसाठी सर्वात सामान्य मूळ देश आहे. परदेशात राहणाऱ्या भारतीयांकडून भारताला सर्वात जास्त रक्कम पाठवली गेली, एकूण 78.6 अब्ज डॉलर्स किंवा भारताच्या GDP च्या 3.4 टक्के.

भारतीय डायस्पोरा भारताला खालील संधी प्रदान करतो:

- ते बाजारपेठ, संसाधने आणि कौशल्यांमध्ये प्रवेश प्रदान करून उर्वरित जगासह मूळ देशाच्या वाढीसाठी आवश्यक "सेतू" म्हणून काम करतात.
- भारताची "सॉफ्ट डिप्लोमसी" किंवा "डायस्पोरा डिप्लोमसी" मोठ्या प्रमाणावर डायस्पोरा वर अवलंबून आहे. उदाहरणार्थ, भारत-अमेरिका अणु कराराच्या यशामध्ये भारतीय डायस्पोरा महत्त्वाची भूमिका बजावली.
- याव्यतिरिक्त, त्यांनी ज्या राष्ट्रामध्ये ते सध्या राहतात त्या राष्ट्राची भरभराट आणि वाढ करण्यास मदत केली आहे. सिलिकॉन व्हॅली, उदाहरणार्थ, भारतीय यशाचे रूपक म्हणून काम करते.
- भारतीय डायस्पोरांनी विज्ञान आणि तंत्रज्ञानामध्ये महत्त्वपूर्ण योगदान दिले आहे.
- आंतरराष्ट्रीय व्यापाराचे प्रयत्न ते भारतातील व्यापार आणि गुंतवणुकीत महत्त्वपूर्ण योगदान देतात.
- भरीव रेमिटन्स इनफ्लोचा स्त्रोत ज्याने चालू खात्यातील शिल्लक समर्थन केले आहे. याव्यतिरिक्त, ते सामाजिक प्रगती आणि गरिबी निर्मूलनास प्रोत्साहन देते. जागतिक बँकेनुसार भारतीय डायस्पोरा आता रेमिटन्स कमाईत जगात अव्वल आहे.

- एक्सपोजर आणि माहिती वितरण परदेशात भारतीय चालीरीती आणि संस्कृतीबद्दल जागरुकता पसरवून त्यांचा संपूर्ण भारताला फायदा झाला. उदाहरणांमध्ये भारतीय पाककृती, योग आणि आयुर्वेद यांचा समावेश आहे.
- एनआरआय कंपन्या किंवा शैक्षणिक संस्थांना मिळणारा निधी अर्थव्यवस्थेच्या क्षेत्रांमध्ये विविधता आणतो. हे अनिवासी भारतीय वरवर पाहता आउटसोर्सिंग, बाजार विस्तार आणि ज्ञान हस्तांतरणाचे महत्त्वपूर्ण स्त्रोत आहेत, जे सर्व आर्थिक व्यवस्थेच्या मालमत्तेत दररोज वाढ होण्यास मदत करतात.

कसे सुरू ठेवावे:

- इमिग्रेशन आणि कस्टम क्लिअरन्स प्रक्रिया सुव्यवस्थित आणि विनम्र वागणुकीद्वारे वैशिष्ट्यीकृत केल्या पाहिजेत जर डायस्पोरा नागरिकांना भारतात घरी वाटत असेल.
- परकीय चलनाच्या प्रवाहात मदत करा.
- परदेशात आमच्या ब्लू-कॉलर कामगारांना येत असलेल्या समस्यांचे निराकरण करण्यासाठी पावले उचला:
- यजमान देशांसोबत पारंपारिक कामगार निर्यात करार तयार केला जातो.
- आमचे मिशन परदेशात आमच्या सैन्यावर लक्ष ठेवतात आणि त्यांचे व्यवस्थापन करतात.
- विमा पॉलिसी ज्या आवश्यक आहेत आणि आमच्या परदेशातील कर्मचाऱ्यांना जोखमीपासून संरक्षण देतात.

मुत्सद्देगिरीचा समावेश आहे:

- PIO वारंवार त्यांच्या स्वतःच्या देशात प्रवास करतात किंवा कुटुंबाला भेटतात. पीआयओच्या दुसऱ्या पिढीकडून पर्यटनाच्या प्रचारावर अधिक लक्ष केंद्रित केले पाहिजे.
- विवाहित भारतीय महिलांचे पीआयओ किंवा अनिवासी भारतीयांचे कल्याण.

आर्थिक वाढ:

- परदेशात राहणारे वरिष्ठ उत्पादन उद्योग कर्मचारी भारताला एक प्रसिद्ध आउटसोर्सिंग गंतव्य बनण्यास मदत करू शकतात.
- एक विशेष आर्थिक क्षेत्र ज्याचा वापर फक्त NRI आणि PIO प्रकल्पांसाठी केला जाईल याचा सरकारने विचार केला पाहिजे.
- एनआरआय/पीआयओ गुंतवणुकीला प्रोत्साहन देण्यासाठी, सरकार इस्रायल बाँड्स सारखे अनन्य पायाभूत सुविधा बाँड जारी करण्याचा निर्णय घेऊ शकते.
- भारताला आपल्या मोठ्या डायस्पोराच्या आर्थिक आणि बौद्धिक संसाधनांचा वापर करण्यात अडचणी येत आहेत.

निष्कर्ष:

- भारतीय डायस्पोरासोबतच्या सततच्या संवादातून, भारत सरकारने अलीकडेच मुत्सद्देगिरी लोककेंद्रित करून एक भक्कम आधार तयार केला आहे. दोन्ही देशांनी आपापल्या लोकसंख्येच्या फायद्यासाठी एकत्रितपणे प्रगती करण्यासाठी, भारतीय डायस्पोरा त्यांचा देश आणि भारत यांच्यातील पूल म्हणून काम करतात. डायस्पोरा आवश्यक धोरणात्मक चालना देऊ शकतात, त्यामुळे त्यांची क्षमता ओळखणे महत्त्वाचे आहे.

2. भारतातील सेवा क्षेत्र:

➢ **संदर्भ:**

- भारताच्या सेवा निर्यातीने 2021-2022 या आर्थिक वर्षात त्यांच्या मागील उच्चांकाला मागे टाकले आणि एकूण USD 254.4 अब्ज झाली.
- 2019-2020 मध्ये USD 213.2 अब्जचा पूर्वीचा उच्चांक 2021-2022 मध्ये नवीन विक्रमाने ओलांडला होता.
- याव्यतिरिक्त, मार्च 2022 मध्ये, सेवा निर्यातीने मासिक उच्चांक ओलांडला ज्याने USD 26.9 अब्जचा विक्रम केला.

तपशील:

- एप्रिल ते डिसेंबर 2021 दरम्यान, बहुतांश सेवा निर्यात वाहतूक, संगणक आणि माहिती सेवा, इतर व्यावसायिक सेवा आणि दूरसंचार क्षेत्रांमध्ये होईल.
- 2021-2022 या आर्थिक वर्षात भारताची एकूण निर्यात (उत्पादने आणि सेवा एकत्रित) USD 676.2 बिलियनवर पोहोचली, ज्याने वस्तू आणि सेवा या दोन्हीसाठी पूर्वीचे निर्यात रेकॉर्ड मोडीत काढले.
- भारताने 2019-20 आणि 2020-21 मध्ये अनुक्रमे USD 526.6 अब्ज आणि USD 497.9 अब्ज वस्तूंची निर्यात केली.
- 2021-2022 या आर्थिक वर्षांमध्ये भारताच्या व्यापारी मालाच्या निर्यातीने USD 400 अब्जचा टप्पा तोडला आणि एकूण USD 421.8 बिलियन झाली, ती 2020-21 आणि 2019-20 या आर्थिक वर्षांच्या तुलनेत अनुक्रमे 44.6 आणि 34.6 टक्क्यांनी अधिक आहे.

भारतातील सेवा क्षेत्र:

- भारतातील सेवा क्षेत्रामध्ये व्यापार, निवास आणि जेवण, वाहतूक, स्टोरेज आणि दळणवळण, वित्त, विमा, रिअल इस्टेट, व्यावसायिक सेवा, समुदाय, सामाजिक आणि वैयक्तिक सेवा तसेच बांधकामाशी संबंधित सेवा यांचा समावेश होतो.

क्षेत्राचा आकार:

- भारतातील आर्थिक वाढीचे मुख्य इंजिन असलेल्या सेवा क्षेत्राने आर्थिक वर्ष 22 मध्ये (जानेवारी 2022 पर्यंत) देशाच्या एकूण मूल्यवर्धित मूल्यामध्ये 53% योगदान दिले.
- पासून रु. FY16 मध्ये 68.81 ट्रिलियन (US$ 1,005.30 अब्ज) ते रु. FY20 मध्ये 101.47 ट्रिलियन (US$ 1,439.48 अब्ज), भारताचे सेवा क्षेत्र GVA 11.43 टक्के CAGR ने विस्तारले.
- 2025 पर्यंत, IT आणि व्यावसायिक सेवांसाठी भारताची बाजारपेठ US$19.93 अब्ज इतकी असेल असा अंदाज आहे.
- भारताच्या एकूण निर्यातीपैकी एक मोठा भाग सेवांचा आहे.
- भारतातील उत्पादनासाठी खरेदी व्यवस्थापक निर्देशांक (PMI) मार्च 2022 मध्ये 54 वरून एप्रिल 2022 मध्ये 54.7 पर्यंत वाढला.

भारतीय सेवा उद्योगाने ज्या समस्यांचे निराकरण केले पाहिजे त्यामध्ये हे समाविष्ट आहे:

अपुरे कुशल कामगार:

- भारतातील लहान आणि मध्यम आकाराचे व्यवसाय मोठ्या प्रमाणात लोकांना रोजगार देतात. पगार आणि कामाची परिस्थिती चांगली असलेल्या ठिकाणी रोजगाराच्या शोधात अनेक सक्षम कामगार आपले देश सोडून जातात.
- पात्र कर्मचाऱ्यांच्या कमतरतेमुळे SME चे उत्पादन आणि कामकाजात अडथळे येत आहेत.
- याव्यतिरिक्त, सक्षम कामगारांच्या कमतरतेमुळे भारतातील MSMEs ला अप्रशिक्षित किंवा अननुभवी कामगारांना कामावर ठेवण्यास भाग पाडले जाते. स्थानिक, राष्ट्रीय किंवा आंतरराष्ट्रीय मानकांची पूर्तता करण्यात त्यांच्या अक्षमतेमुळे, या अकुशल लोकांना कामावर ठेवल्यामुळे MSMEs त्यांच्या उत्पादनांच्या गुणवत्तेत वारंवार घट झाल्याचे दिसून येते.

आश्रित लोक:

- भारतीय सेवा उद्योग प्रामुख्याने परस्पर परस्परसंवादावर अवलंबून असतात आणि लोकांवर लक्ष केंद्रित करतात.
- महामारीच्या प्रचंड उद्योग-व्यापी परिणामांमुळे मोठ्या संख्येने उद्योग तात्पुरते किंवा कायमचे बंद करण्यास भाग पाडले आहे. परंतु अशी अनेक क्षेत्रे आहेत ज्यांनी पुरवठा आणि मागणी दोन्हीमध्ये वाढ केली आहे, जसे की तंत्रज्ञान प्लॅटफॉर्म, ई-कॉमर्स व्यवसाय, आरोग्य सेवा, FMCG कंपन्या इ.

कर आकारणी:

- विशेषत: या मजबूत आणि झटपट विस्तारणाऱ्या सेवा उद्योग क्षेत्रासाठी फेडरल किंवा राज्य सरकारांनी कोणतेही कर लाभ किंवा प्रोत्साहन राखीव ठेवलेले नाहीत.
- MSMEs आणि SME विभागांना वाढत्या इनपुट खर्चामुळे ज्या आर्थिक अडचणींचा सामना करावा लागत आहे त्याकडे दोघेही विशेष लक्ष देत असले तरी, ते दोघेही स्वागतार्ह वातावरण तयार करण्यावर जास्त भर देतात.

पायाभूत सुविधा:

- ऐतिहासिकदृष्ट्या, विशेषतः ग्रामीण आणि निमशहरी भागात पायाभूत सुविधा मिळणे कठीण आहे.
- बहुतेक लहान उद्योग ग्रामीण किंवा निमशहरी भागात वसलेले आहेत जेथे बँकिंग सुविधा आणि बँकिंग, विमा आणि भांडवली बाजार उत्पादने यांसारख्या इतर निधी पर्यायांमध्ये कमी प्रवेश आहे. यामुळे त्यांचा दीर्घकालीन वाढीचा दरही कमी झाला आहे.
- पायाभूत सुविधांच्या कमतरतेमुळे वाढलेल्या खर्चामुळे, व्यवसायांना या सुविधांमध्ये गुंतवणूक करताना सरकारी मदतीवर अवलंबून राहावे लागते.
- पायाभूत सुविधा प्रकल्प तयार करण्यासाठी खाजगी क्षेत्राला भुरळ घालण्यासाठी सरकारने प्रोत्साहन दिले पाहिजे.

बाजारातील अडथळे:

- बाजारपेठेतील प्रवेशाच्या अनेक अडथळयांमुळे, भारताला वस्तू आणि सेवांच्या क्षेत्रात त्याच्या नॉन-WTO भागीदारांसोबत व्यवसाय करणे कठीण झाले आहे.
- बाजार प्रवेशाच्या अनेक मर्यादांमुळे भारत आणि त्याच्या गैर-WTO भागीदारांमधील वस्तू आणि सेवांच्या देवाणघेवाणीला बाधा आली आहे.
- जरी अमेरिका भारताच्या सर्वात महत्वपूर्ण व्यापार भागीदारांपैकी एक आहे, तरीही तेथे अनेक अडथळे आहेत.

यामध्ये खालील गोष्टींचा समावेश आहे:

- राज्य सरकारे यूएस मध्ये पात्र सेवा प्रदात्यांच्या परवान्याचे व्यवस्थापन करतात.
- यूएस नोंदणी असलेल्या जहाजांसाठी किमान 50% सरकारी मालवाहतूक हा यूएसमधील शिपिंग सेवांच्या बाबतीत प्रतिबंधात्मक नियमांतर्गत देशांतर्गत शिपिंग उद्योगाला अनेक मार्गांपैकी एक आहे.

सेवा उद्योगाच्या प्रगतीसाठी सरकारी प्रयत्न:

- कमी किमतीच्या आरोग्यसेवेसाठी लोकसंख्येचा प्रवेश वाढवण्यासाठी, 157 नवीन वैद्यकीय शाळा स्थापन केल्या आहेत.
- PLI (उत्पादन-लिंक्ड इन्सेंटिव्ह) प्रणाली अंतर्गत, भारत अधिक दूरसंचार आणि नेटवर्किंग उपकरणे तयार करेल.
- 2021 मध्ये, महात्मा गांधी राष्ट्रीय फेलोशिपचा टप्पा-II कौशल्य विकास सुधारेल आणि विद्यार्थ्यांना अधिक प्रभाव प्रदान करेल.
- पुढील चार ते पाच वर्षांमध्ये भारताच्या महत्त्वाच्या आरोग्य सेवा प्रणालीमध्ये सुधारणा करण्यासाठी सरकारने 2021 मध्ये PM आयुष्मान भारत आरोग्य पायाभूत सुविधा मिशनची स्थापना केली.
- 2021 मध्ये 11 व्या आर्थिक आणि आर्थिक संवाद (EFD) मध्ये भारत आणि यूकेने सेवा-संबंधित FTA (मुक्त व्यापार करार) ची कल्पना शोधली होती.
- 2021 मध्ये भारत आणि ऑस्ट्रेलियाने 5G संप्रेषण नेटवर्क सारख्या महत्त्वपूर्ण माहिती सुरक्षा पायाभूत सुविधा वाढविण्याचे महत्त्व अधोरेखित करून 2021 मध्ये त्यांच्या भागीदारीची घोषणा केली.
- भारतनेट संपूर्ण भारतात डिजिटल कनेक्शन वाढवेल.
- विमा कंपन्यांसाठी एफडीआय मर्यादा 49 वरून 74 टक्क्यांपर्यंत वाढली आहे, तर विमा मध्यस्थांसाठीचा बार 100 वरून 100 टक्क्यांपर्यंत वाढला आहे.
- प्रधान मंत्री कौशल विकास योजना (PMKVY), जी 300 हून अधिक कौशल्य प्रशिक्षण अभ्यासक्रम देते, 600 जिल्ह्यांमध्ये सुरू करण्यात आली. तिसरा टप्पा, जो कौशल्य विकास आणि उद्योजकता मंत्रालयाद्वारे चालविला जात आहे, समकालीन आणि कोविड-संबंधित क्षमतांवर लक्ष केंद्रित करेल. आठ लाख व्यक्तींच्या प्रशिक्षणासाठी, PMKVY 3.0 हे उद्दिष्ट आहे.
- 5G तंत्रज्ञान, दूरसंचार सुरक्षा आणि पाणबुडी ऑप्टिकल फायबर केबल नेटवर्क या क्षेत्रात त्यांचे सहकार्य अधिक दृढ करण्यासाठी भारताच्या दूरसंचार विभाग आणि जपानच्या दळणवळण मंत्रालयाने 2021 मध्ये सामंजस्य करारावर स्वाक्षरी केली.

- केंद्रीय मंत्रिमंडळाने दळणवळण आणि माहिती तंत्रज्ञान मंत्रालय आणि ब्रिटीश सरकारच्या डिजिटल, संस्कृती, मीडिया आणि क्रीडा विभाग (DCMS) यांना 2020 मध्ये दूरसंचार आणि माहितीवर एकत्र काम करण्यासाठी सामंजस्य करार (MoU) वर स्वाक्षरी करण्यास मान्यता दिली. आणि संप्रेषण तंत्रज्ञान (ICTs).
- भारतनेट उपक्रमाचा एक भाग म्हणून 2020 मध्ये सीमावर्ती, नक्षलग्रस्त आणि बेट प्रदेशातील 5,000 ग्रामपंचायतींना सॅटेलाइट इंटरनेट पुरवण्यासाठी सरकारने Hughes Communications India ची निवड केली आहे.
- बाँडचे पुनर्भांडवलीकरण सार्वजनिक क्षेत्रातील बँकांसाठी रोख प्रवाह वाढवेल.
- नॅशनल डिजिटल हेल्थ मिशन (NDHM) चे उद्दिष्ट हेल्थकेअर क्षेत्रातील प्रवेशाचा विस्तार करून आणि प्रत्येक भारतीयाला एक वेगळे हेल्थ आयडी देऊन आरोग्य सेवा क्षेत्राचे आधुनिकीकरण करणे आहे.
- 2022 पर्यंत, नॅशनल ब्रॉडबँड मिशनला प्रत्येक समुदायामध्ये इंटरनेट उपलब्ध होण्याची आशा आहे.
- SEIS, किंवा भारतातून सेवा निर्यातीसाठी कार्यक्रम: एका विशिष्ट आर्थिक वर्षात पात्र सेवांच्या निर्यातीवर कमावलेल्या निव्वळ परकीय चलनाचा एक भाग म्हणून, SEIS योजना सेवा निर्यातदारांना हस्तांतरणीय शुल्काच्या रूपात पात्र सेवा श्रेणींसाठी फायदे प्रदान करते. क्रेडिट स्क्रिप्स.
- 2020 पर्यंत ई-कॉमर्समध्ये सेवा पुरवठादार आणि ग्राहक संरक्षणासाठी नियम असतील.

2021-2022 च्या सेवा क्षेत्राच्या कामगिरीसाठी आर्थिक सर्वेक्षणाच्या ठळक वैशिष्ट्यांमध्ये हे समाविष्ट आहे:

- आर्थिक सर्वेक्षण 2021-22 नुसार भारताच्या GDP पैकी निम्म्याहून अधिक सेवा उद्योगाने व्युत्पन्न केले.
- सर्वेक्षणात असे आढळून आले की 2021-2022 च्या पहिल्या सहामाहीत सेवा क्षेत्राचा संपूर्णपणे 10.8 टक्के वार्षिक विस्तार झाला.

सेवा क्षेत्रातील FDI:

- आर्थिक सर्वेक्षण दाखवते की भारतातील सेवा क्षेत्रात सर्वाधिक एफडीआय आले.
- सेवा क्षेत्राने केवळ H1 2021-2022 मध्ये $16.73 अब्ज किमतीचा FDI इक्विटी प्रवाह आकर्षित केला.
- सर्वेक्षणानुसार, वित्तीय, व्यवसाय, आऊटसोर्सिंग, R&D, कुरिअर, टेक चाचणी आणि विश्लेषण, तसेच शिक्षण उपक्षेत्रांमध्ये लक्षणीय FDI प्रवाह दिसून आला.

जागतिक स्तरावर सेवा विनिमय:

- आर्थिक सर्वेक्षणात असे आढळून आले आहे की उर्वरित जगामध्ये सेवा निर्यातीत भारताचे वर्चस्व आहे.
- जागतिक व्यावसायिक सेवा निर्यातीची टक्केवारी 2019 मधील 3.4 टक्क्यांवरून 2020 मध्ये 4.1 टक्क्यांपर्यंत वाढल्याने, सेवा निर्यात करणाऱ्या टॉप टेनपैकी एक म्हणून त्यांनी आपले स्थान कायम ठेवले आहे.
- आर्थिक सर्वेक्षणात असे आढळून आले आहे की कोविड-19-मुळे झालेल्या जागतिक बंदमुळे भारताच्या सेवांच्या निर्यातीवर वस्तूंच्या निर्यातीपेक्षा कमी प्रतिकूल परिणाम झाला आहे.

- परिवहन सेवांच्या निर्यातीवर कोविड-19 चे हानिकारक प्रभाव असूनही, सर्वेक्षण असे सूचित करते की 2021-2022 च्या पहिल्या तिमाहीत निव्वळ सेवा निर्यात 22.8% ने वाढली आहे, जी एकूण सेवा निर्यात आणि व्यवसायाच्या निर्यातीत दुहेरी अंकी वाढीमुळे चालते, सॉफ्टवेअर आणि वाहतूक सेवा.